

SOSYAL BİLGİLER 5

HAK VE SORUMLULUKLARIMIZ

Konu + Soru + Ders Notu

HAK VE SORUMLULUKLARIMIZ

- İnsan, toplum halinde yaşayan bir varlıktır. Bu nedenle insan, yaşamını devam ettirmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için diğer insanlarla **işbirliği** ve **iş bölümü** yapmak zorundadır.
- **Bireyler, gruplar, kalabalıklar ve kurumlar**, içinde yaşadığımız toplumu oluşturan unsurlardır.

Birey: Toplumu oluşturan ve kendine has özellikleri olan insanların her biridir. Her insan aynı zamanda bir bireydir.

- Öğrenci Ayşe,
 - Bakkal Hüseyin Amca,
 - Polis Mehmet
- aynı zamanda bir bireydir.

Grup:

- En az iki ve daha fazla kişiden oluşan,
- Ortak bir amaçları olan,
- Aralarında dayanışma ve işbirliği bulunan topluluğa grup denir.

Örnek:

- 5-A Sınıfı, Tiyatro Ekibi, İzci Kulübü, Halk Oyunları Ekibi, Aile üyeleri birer gruptur.

Grupların Özellikleri

- ✓ Grupları oluşturan insanlar birbirlerini tanırlar.
- ✓ Aralarında işbirliği ve dayanışma vardır.
- ✓ Belli bir amaç için bir araya gelmişlerdir.
- ✓ Birliktelikleri uzun sürelidir.
- ✓ Bir insan aynı anda birden çok gruba üye olabilir.
- ✓ Üye olduğu gruplarda farklı roller üstlenebilir.

Kalabalık:

- Birbirlerini tanımayan,
- Rastlantı sonucu bir araya gelen,
- Ortak bir amaçları olmayan,
- Kısa süreli bir arada bulunan topluluğa kalabalık denir.

Örnek: Otobüse binmek için bekleyen insanlar, markette alışveriş yapan insanlar, sahilde güneşlenen insanlar, futbol maçı izleyen seyirciler vb.

Kalabalıkların Özellikleri:

- Aralarında işbirliği ve dayanışma yoktur.
- Birbirlerini tanımazlar.
- O an için bir araya gelmişlerdir.
- Ortak bir amaçları yoktur.
- Birliktelikleri kısa sürelidir.

Kurum: Toplumsal bir hizmeti ya da ihtiyacı karşılamak için belli kurallara göre oluşturulan kuruluşlardır.

Kurumlar **resmi kurumlar ve özel kurumlar** olarak ikiye ayrılırlar.

Resmi Kurumlar: Devlet tarafından oluşturulan kuruluşlardır. **Okullar, devlet hastanesi, sağlık ocağı, emniyet müdürlüğü vb.**

Özel Kurumlar: Kişiler ve şirketler tarafından oluşturulan kuruluşlardır. **Özel Okullar, Özel Hastaneler, Eczaneler, Sürücü Kursları vb.**

Kurumların Özellikleri:

- Kanunlara ve kurallara bağlı olarak kurulmuşlardır.
- Toplumsal bir ihtiyacı karşılarlar.
- Gönüllü ya da ücretli çalışanları vardır.

Bilgi 1: Aile, hem gruptur, hem kurumdur.

Bilgi 2: Her kurum aynı zamanda birer gruptur. Ancak her grup kurum değildir.

Rol: Bir kimsenin içinde bulunduğu grupta üzerine düşen görevdir.

Örneğin; 5.sınıfta okuyan Ali, ailede **çocuk**, okulda **öğrenci**, futbol takımında **oyuncu** rolündedir.

Bu da gösteriyor ki;

- **Bir insan aynı anda birden fazla role sahip olabilir.**
- Çünkü insanlar içinde bulundukları gruplara göre farklı roller üstlenirler.

- ❖ **Rolümüz, içinde bulunduğumuz gruba veya kuruma göre değişebilir.**
- ❖ **Sosyal Bilgiler Öğretmeni,** okulda **öğretmen**, evde **baba**, ailede **evlat**, basketbol takımında **oyuncu** rolünde olabilir.
- ❖ **Bir çocuk** evde; evlat, abi, kardeş ve çocuk rolünde olabilir. Okulda öğrenci, sınıf başkanı, kulüp başkanı, tiyatro kulübünde oyuncu rolünde olabilir.

- İçinde bulunduğumuz gruplar ve sahip olduğumuz roller bize bazı haklar sağladığı gibi bazı görev ve sorumluluklar da yükler.

Görev: Bir grup içinde yer alan bireylerin rollerinin gereğini yerine getirme zorunluluğudur.

- Bir babanın görevi evin geçimini sağlamak,
- Bir annenin görevi evin işlerini yapmak,
- Bir öğrencinin görevi de derslerine çalışmaktır.

Sorumluluk: Bir kişinin kendi yetki alanına giren bir işin sonuçlarını üstlenmesidir.

Herkesin içinde bulunduğu gruba ve kuruma göre çeşitli sorumlulukları vardır. Bir öğrencinin kendisine, ailesine, okuluna ve topluma karşı sorumlulukları vardır.

- ✓ Bir öğretmenin derse hazırlıklı gelmesi,
- ✓ Bir öğrencinin ödevlerini yapması,
- ✓ Bir hizmetlinin okulu temiz tutması birer sorumluluk örneğidir.

- ✓ İçinde bulunduğumuz gruplara ve kurumlara karşı sorumluluklarımızı yerine getirdiğimizde mutlu, sevilen ve saygı duyulan bir birey oluruz. Toplumsal düzene katkı sağlarız.

Hak: Bir işi yapabilme yetkisidir.

- Birey olarak içinde bulunduğumuz toplum düzeni bize bazı haklar sağlar. Tıpkı içinde bulunduğumuz grup ve kurumların bize çeşitli haklar sağlaması gibi.
- **Bir çocuğun eğlenme ve oyun oynama hakkı olması, bir öğrencinin eğitim görme ve sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı olması vb.**

- ❖ Diğer yandan her insanın sahip olduğu temel hak ve özgürlükler de vardır.
- ❖ Bunlar; **yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü vb. dir.**

Bilgi: İnsan hakları; **dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez** özelliklere sahiptir. Bu nedenle bu haklar hiçbir şekilde insanın elinden alınamaz.

Plan: Bir işi sonuçlandırmak için neyin, ne zaman yapılacağını önceden düzenlenmesine plan denir.

- ✓ **Planlı çalışmak**, bireyi başarıya götürdüğü gibi işlerimizi de zamanında ve düzgün bir şekilde sonuçlandırmamızı sağlar.
- ✓ Planlı çalışanlar başarılı olurken, plansız olanlar işlerini gelişigüzel yapanlar başarıya ulaşamayabilir.
- ✓ Bu nedenle işlerimizi zamanında yapmalı ve planlı hareket etmeye özen göstermeliyiz.

SORU 1

Mehmet Bey, yurt dışına seyahat hazırlığındadır. Ancak, yapılacak seçimlerde de oy kullanmak istemektedir. Bir vatandaş olarak kanunlara uyması gerektiğini düşünmektedir.

Verilen metinde Mehmet Bey'in ülkesine karşı sorumluluklarını yerine getirmesi hangi rolünün gereğidir?

A) Vatandaşlık	B) Annelik
C) İş Kadını	D) Komşuluk

SORU 2

5. sınıf öğrencisi olan Elif, Çarşamba günü yapılacak olan sosyal bilgiler dersine pazar gününden çalışabilmek için bugüne ait bir plan yapmıştır.

Buna göre Elif'in yaptığı planda hangisine öncelik vermesi beklenemez?

- A)** Konu tekrarı yapmak
- B)** Yeterli uyku zamanı belirlemek
- C)** Sosyal Bilgiler testleri çözmek
- D)** Bilgisayar ile oyun oynamak

SORU 3

Bireyin aynı grup ya da kurum içerisinde birden fazla rolü olabilir.

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bu duruma örnek olarak gösterilemez?

- A)** Okulda hem öğrenci hem de okul başkanı olmak
- B)** Aile içinde hem abi hem de çocuk olmak
- C)** Dans kursunun hem sahibi hem de öğretmeni olmak
- D)** Basketbol takımında oyuncu olarak oynamak

SORU 4

Merhaba çocuklar, ben okulda müdür, evde çocuklarımın annesi, İngilizce kursunda ise öğrenciyim. Aynı zamanda Ayşe'nin de teyzesiyim.

Fatma Hanım, kendini tanıtırken aşağıda verilenlerin hangisinden bahsetmiştir?

- A)** Fiziksel özelliklerinden
- B)** Rollerinden
- C)** Duygusal özelliklerinden
- D)** Bulunduğu çevreden

SORU 5

Aşağıdakilerden hangisi öğrencilerin kişisel zamanlarını planlarken öncelik vermeleri gereken durumlar arasında gösterilemez?

- A)** İhtiyaç duyulan uyku miktarı
- B)** Ders çalışma zamanı
- C)** Televizyon izleme zamanı
- D)** Ödevlerini tamamlama zamanı

SORU 6

- 1- Evin geçimini sağlamak
- 2- Odasını toplamak
- 3- Anne ve babasına ev işlerinde yardımcı olmak
- 4- Gereksiz yanan ışığı söndürmek

11 yaşındaki Zeki'nin sorumlulukları arasında yukarıda verilenlerden hangisi gösterilemez?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4**

CEVAPLAR

1-A 2-D 3-D 4-B 5-C 6-A

Bir sonraki dersimiz
Çocuk Haklarına Yolculuk

Kanalımıza

ABONE OLUN

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni